

Dr hab. inż. arch. Jacek Kwiatkowski

Katedra Geografii Miast i Planowania Przestrzennego

Wydział Geografii i Studiów Regionalnych

Uniwersytet Warszawski

ul. Krakowskie Przedmieście 30

00-927 Warszawa

Tel.

Jacek.kwiatkowski@uw.edu.pl

Warszawa 10.09.2021

Recenzja

Osiągnięć naukowych,
dorobku zawodowego, dydaktycznego i organizacyjnego
Dr inż arch. Anny MAJEWSKIEJ
ubiegającej się o stopień doktora habilitacyjnego
w dziedzinie nauk technicznych, w dyscyplinie architektura i urbanistyka.

1. Podstawa formalna recenzji

- Zlecenie z dnia 30 czerwca 2021 r. Prodziekana ds. Nauki Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej Prof. dr hab. inż. arch. Krystyny Solarek na opracowanie recenzji osiągnięć naukowych w tym aktywności naukowej dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego i współpracy międzynarodowej Pani dr inż. arch. Anny Majewskiej.
- Uchwała nr 92/II/2021 Rady Naukowej Dyscypliny Architektura i Urbanistyka z dnia 27 kwietnia 2021 r. o powołaniu Komisji Habilitacyjnej i wyznaczeniu dr hab. inż. arch. Jacka Kwiatkowskiego jako recenzenta.
- Decyzja z dnia 14.12.2020r o uruchomieniu procedury postępowania o nadanie dr inż. arch. Annie Majewskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk inżynieryjno-technicznych w dyscyplinie architektura i urbanistyka przez radę Doskonałości Naukowej i wyznaczeniu do przeprowadzenia tego postępowania Politechniki Warszawskiej.
- Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki(Dz.U.z 2017 r., poz. 1789)
- Rozporządzenie MNiSW z dnia 01 września 2011 w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitacyjnego (Dz.U.nr 196 poz.1165)
- Rozporządzenie MNiSW z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U.z 2018 r.,poz.261)

2. Podstawa merytoryczna recenzji

- Kopia wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego z 14.12.2020 r. oraz dane kontaktowe
- Kopia odpisu dyplomu doktorskiego (zał. nr 1)
- Autoreferat w języku polskim i w języku angielskim (zał. nr 2a)
- Wykaz osiągnięć naukowych (zał. nr 2b)
- Dokumentacja ważniejszych publikacji i badań naukowych (zał. nr 3)
- Dokumentacja wybranych twórczych prac projektowych i eksperckich (zał. nr 4)
- Dyplomy, dokumenty, zaświadczenia, certyfikaty (zał. nr 5)
- Osiągnięcia naukowe – monografia habilitacyjna (zał. nr 6)
„Przekształcenia małych miast w Polsce na przykładzie specyfiki miast mazowieckich w strefie podmiejskiej Warszawy”
- Monografia pt. „Przekształcenia małych miast w Polsce. Studium wybranych miast w strefie podmiejskiej Warszawy”.
- Elektroniczna wersja wniosku z załącznikami.

3. Sylwetka kandydatki

Dr inż. Arch. Anna Majewska ukończyła studia magisterskie na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej w 1986 r. Jej projekt dyplomowy opracowywany pod kierunkiem arch. Jerzego Skrzypczaka pt. *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Pasa Zieleni Rekreacyjnej Grodziskiego Zespołu Miejskiego* uzyskał ocenę bardzo dobrą.

Bezpośrednio po dyplomie kandydatka związała się pracą zawodową w projektowaniu i nadzorze budowlanym w różnych firmach, co doprowadziło ją do uzyskania uprawnień projektowych bez ograniczeń w specjalności architektura w 1990 r. Po uzyskaniu uprawnień kandydatka prowadziła własną działalność projektową w latach 1992-2007. W tym czasie realizowała głównie projekty domów jednorodzinnych.

Powrót do zainteresowań naukowych habilitantka rozpoczęła w roku 2004 podejmując dwusemestralne Studia Podyplomowa w zakresie Urbanistyki i Gospodarki Przestrzennej na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej a potwierdziła w 2006 oceną bardzo dobrą z wyróżnieniem, jako oceną końcową powyższych studiów. Następnie w tym samym roku podjęła studia doktoranckie również na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. W roku 2011 kandydatka uzyskała tam stopień doktora nauk technicznych w dyscyplinie architektura i urbanistyka, tytuł rozprawy: *Procesy urbanizacyjne na gruntach rolnych w Obszarze Metropolitalnym Warszawy*. Dysertacja została przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Jana M. Chmielewskiego. Recenzentami pracy byli: dr hab. inż. arch. Piotr Lorens, prof. PG i dr hab. inż. arch. Danuta Kłosek-Kozłowska, prof. PW. Należy podkreślić, że jej rozprawa doktorska otrzymała wyróżnienie Rady Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej oraz Nagrodę indywidualną III st. JM Rektora Politechniki Warszawskiej, za rok 2011.

Regularną pracę w środowisku dydaktyczno - naukowym kandydatka podjęła jeszcze w okresie studiów doktoranckich, czyli od roku 2009, najpierw na stanowisku asystenta na Wydziale Geodezji i Kartografii, Politechniki Warszawskiej w Katedrze Gospodarki

Przestrzennej i Nauk o Środowisku Przyrodniczym, a później na stanowisku adiunkta od roku 2012.

W okresie jej pracy dydaktyczno-naukowej na uwagę zasługują - ukończenie z oceną celującą kolejne studia - studia podyplomowe Ochrona Dziedzictwa Kulturowego – miasto historyczne na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej w 2016 r. oraz Nagroda zespołowa II stopnia Rektora Politechniki Warszawskiej za osiągnięcia organizacyjne w roku akademickim 2012/2013.

Szczególne miejsce w jej dorobku zajmuje Medal Komisji Edukacji Narodowej przyznany przez Ministra Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania w 2019 r.

Ważnym etapem w jej życiu zawodowym była również działalność w zespole eksperckim pod kierunkiem Prof. dr hab. inż. Kazimierza Szulborskiego w latach 2005-2020, (również po śmierci profesora w 2015r), gdzie wykonała lub brała udział w opracowaniu ponad 80-iu ekspertyz i opinii technicznych.

Habilitantka jest członkiem Izby Architektów Rzeczypospolitej Polskiej (od 2002 roku) oraz Naukowego Towarzystwa Rewitalizacji (od 2017 roku).

1. Recenzja osiągnięcia naukowego – monografii habilitacyjnej

Jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 p. 1, ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2020. 85), habilitantka przedstawiła do recenzji autorską monografię naukową „*Przekształcenia małych miast w Polsce na przykładzie specyfiki miast mazowieckich w strefie podmiejskiej Warszawy*”.

Informacje sumaryczne i formalna strona pracy.

Monografia została wydana przez Oficynę Wydawniczą Politechniki Warszawskiej w 2020 r. a jej recenzentami wydawniczymi byli Prof. dr hab. inż. arch. Krystyna Solarek, i dr hab. inż. arch. Krzysztof Skalski, prof. PPUZ. Praca liczy 191 stron w tym 172 strony tekstu reszta to bibliografia, spis ilustracji, tabel i wykresów oraz słowniczek pojęć zastosowanych w dysertacji. Wydana jest w formacie A4. Praca jest bardzo bogato ilustrowana, zawiera 25 tabel, 11 wykresów oraz 51 ilustracji. Należy podkreślić, że przytłaczająca liczba tych opracowań (blisko 90%) jest opracowaniami własnymi autorki. Dysertacja opiera się łącznie na ponad 300 publikacjach drukowanych, źródłach internetowych oraz licznych dokumentach planistycznych.

Celem pracy była, powołując się na tezę autorki, analiza procesów rozwojowych małych miast w Polsce, w ujęciu czasoprzestrzennym zdefiniowanie negatywnych zjawisk oraz sformułowanie możliwych działań naprawczych, w oparciu o modele urbanistyczne miast europejskich.

Wybór badanych miast, kryteria i ramy czasowe.

Autorka do swoich badań wybrała małe miasta, w których postępuje proces nadmiernego rozproszenia zabudowy, połączony z utrzymującą się stagnacją, a w wielu wypadkach spadkiem liczby ludności widocznej zwłaszcza w okresie ostatnich 20 lat (po 2000r).

Akces do tej grupy oparty został na 3 kryteriach, 4 kryterium było położenie wewnątrz warszawskiego obszaru metropolitalnego.

Te trzy główne kryteria to miasta - siedziby gmin - czyli ośrodki administracyjne (ale nie powiatowe), drugie kryterium to miasta o prawach miejskich uzyskanych przed 1939 r. w

procesie lokacji od XIV do XVII w, trzecie kryterium to liczba ludności typowa dla miast małych czyli do 20 000 mieszkańców. Spośród 21 miast spełniających wszystkie te kryteria autorka wybrała ostatecznie 8. Są nimi Błonie, Góra kalwaria, Karczew, Mszczonów, Radzymin, Serock, Tarczyn i Zakroczym.

Przekształcenia urbanistyczne każdego z badanych miast autorka przeanalizowała według identycznych pięciu czynników. Były to po pierwsze - etapy rozwoju przestrzennego miasta, zmiany i przyrosty terenów budowlanych w czasie, drugi czynnik to struktura demograficzna i rynku pracy, trzeci - to struktura funkcjonalna w tym rozmieszczenie usług i miejsc pracy, rola centrum, przestrzenie publiczne, kolejnym czynnikiem był stan krajobrazu miejskiego - fizjonomia zabudowy i tereny zielone oraz ostatni czynnik to morfologia tkanki miejskiej w tym parametry działek, układy ulic, typy i formy zabudowy .

Autorka jako ramy czasowe wyznaczonych okresów historycznych zmian zaproponowała 5 etapów ich rozwoju (co około 15 lat.): do 1939 r., 1945–1960, 1960–1985, 1985–2000 oraz 2000–2017

Metodyka

W pracy habilitantka zastosowała następujące metody badawcze, metodę historyczno-interpretacyjną, metodę badań jakościowych (w tym wizje lokalne, dokumentacje fotograficzne badanie danych archiwalnych), studia przypadków, analizę retrospektywną i analizę porównawczą.

Struktura pracy.

Dysertacja składa się z czterech części. Są nimi: część teoretyczna nakreślająca problematykę małych miast, uwarunkowania oraz historię rozwoju strefy podmiejskiej Warszawy, część analityczna – czyli analizy wybranych małych miast, część badawczo–interpretacyjna – dotycząca teoretycznych modeli urbanistycznych małych ośrodków europejskich, i ostatnia część związana z poprzednią czyli próba stworzenia teoretycznego modelu rozwoju małego miasta. Struktura pracy składa się z wprowadzenia, 6 rozdziałów merytorycznych i Podsumowania.

Omówienie poszczególnych rozdziałów.

W rozdziale pierwszym merytorycznym autorka przybliżyła wartość jaką są miasta europejskie oraz ramy ich ochrony. Następnie przedstawia typologię małych miast i ich klasyfikację. Rozdział ten kończy autorka wskazując kierunki i uwarunkowania rozwoju małych miast po II wojnie światowej.

Kolejny rozdział przedstawia rozwój urbanizacji w strefie podmiejskiej Warszawy do 1939 roku. Wiele miejsca poświęca tu miastom lokacyjnym i procesowi lokacji miasta w szerszym tego słowa znaczeniu. Rozdział ten kończy procesami urbanizacji strefy podmiejskiej Warszawy w okresie międzywojennym.

W rozdziale czwartym (3 merytorycznym) autorka przybliżyła okres powojenny i związane z nim przeobrażenia miast strefy podmiejskiej, w tym kształtowanie modelu sieci osadniczej aglomeracji warszawskiej, opisuje tu okres realizmu socjalistycznego. Fragment ten kończy autorka opisując sytuację małych miast i dotyczące je konflikty przestrzenne w najbliższym nam okresie, czyli po transformacji systemowej, po roku 1989.

Przechodząc do rozdziału piątego (4 merytorycznego) zauważyć należy, że jest on najobszerniejszy (60 str.) i kluczowy dla badań autorki. Opisywane w nim są procesy rozpraszania się zabudowy wybranych do badań miast, przemiany demograficzne, procesy

przekształceń centrum miast, zmiany w układach przestrzennych, zmiany w strukturze społecznej miast, zmiany fizjonomii miast, dostępność transportowa i struktura ruchu pieszego.

Wśród licznych analiz w tym rozdziale na uwagę zasługują dwie: 1) tabela zagęszczenia liczby budynków na 1ha powierzchni miasta w skali od zera do 20 ukazująca doskonale niedobory zabudowy zwartej obecne prawie we wszystkich badanych miastach poza jedynie Karczewem i częściowo Mszczonowem oraz 2) tabela typów zagospodarowania działek zabudowy od 1939 do czasów współczesnych, gdzie autorka wyselekcjonowała 5 kategorii zabudowy charakterystycznych dla poszczególnych okresów historycznych.

Przedostatni rozdział, rozdział 6-ty to sięgnięcie do teorii modelowych rozwiązań urbanistyki współczesnej. Znajdujemy tu obok *Miasta-ogrodu* i *Miast Nowego Urbanizmu*, zasady miasta odpornego i zrównoważonego *Cittaslow*, *Smart City*, czy wreszcie *age-friendly-city*. Drugą część tego rozdziału zajmują dobre praktyki w Unii Europejskiej, model „naprawialnego” miasta – terminu szeroko dzisiaj propagowanego. Dalej autorka podsumowując omówione teorie prowadzi czytelnika poprzez ich analogie już funkcjonujące i te, które mogą funkcjonować w warunkach polskich.

Całość opracowania kończą dwa uzupełniające się niewielkie rozdziały podsumowujące całość dysertacji. Pierwszy z nich - rozdział 7 zatytułowany jest „możliwe działania naprawcze”. Autorka zwraca tu uwagę na atuty miasta małego i aby je wyeksponować dla przyszłych pokoleń proponuje 4-punktowy plan naprawczy. Proponuje ona a) koncentrację zabudowy i nieprzekraczalne zasięgi zabudowy, b) ograniczenia osiedlania się ludności nierolniczej na terenach wiejskich, c) wprowadzenie równoważonej mobilności – zbiorową komunikację na terenie miasta i gminy dla społeczności lokalnej, łączącą rozproszone strefy zabudowy, oraz d) wzmocnienie tkanki ekonomicznej czyli zainwestowanie w atrakcyjne miejsca pracy. Autorka podkreśla następnie, że powodzenie takich programów naprawczych nie będzie możliwe bez wzmocnienia instrumentów planistycznych, narzędzi organizacyjno-prawnych, odpowiedniego finansowania a nawet pewnych ograniczeń w sferze prawa własności nieruchomości.

W drugim rozdziale zamykającym całe opracowanie, czyli podsumowaniu, autorka wskazuje na 5 determinant przekształceń struktury przestrzennej badanych miast. Są to 1) uwarunkowania historyczne (centrum Polski, bliskość Warszawy), 2) uwarunkowania geopolityczne (okres zaborów (nierespektowanie wcześniejszych planów, ale i tendencje do zabudowy zwartej), 3) zmiany administracyjne (znane z lat 1945, 1957 czy 1975), 4) zmiany ustrojowe (podobnie 1919, 1945, 1989) i wreszcie 5) kontekstowe determinanty przekształceń przestrzennych takie jak obraz polskich miast po holokauście, zmiany ustrojowe niosące ograniczenia wolności i własności, wprowadzanie technologii uprzemysłowionych do budownictwa mieszkaniowego w małych miastach (duże bloki w małych miastach), zbyt swobodne z kolei stosowanie prawa własności po jego przywróceniu, czy załamanie się usług wewnątrz centralnych przestrzeni miast po wprowadzeniu sieciowych placówek na ich obrzeżach.

Otrzymane wyniki badań

Autorka w swoim autoreferacie zwraca uwagę, że jej Praca *formułuje wnioski o charakterze uniwersalnym dla wszystkich miast w Polsce*, zwłaszcza małych i średnich, a jej opracowanie jest pomocne w opracowaniach planistycznych i strategiach perspektywicznych.

Na stronie 71 tekstu dysertacji habilitantka w wyniku przeprowadzonych analiz stawia tezę że „lokacja” tak ważna w rozwoju badanych ośrodków praktycznie aż do 1939 roku, obecnie, co

widoczne jest zwłaszcza po transformacji systemowej nie ma już takiego znaczenia, jest to wręcz czynnik zmarginalizowany.

W dalszej części autorka zwraca uwagę, że jednym z najważniejszych wyników otrzymanych po przeprowadzonych badaniach było zdemaskowanie olbrzymiego przyrostu powierzchni w granicach administracyjnych miast (rzędu 300 do 500%) przy jednocześnie malejącej liczbie ludności zwłaszcza w okresach po 1939 r. co skutkowało rozpraszaniem zabudowy.

Habilitantka zwraca uwagę na patologie ostatnich 30 lat kiedy to dominuje w miastach małych wokół Warszawy urbanistyka na parcelacji po-rolniczej (łanowa).

Pola „porolne” tworzą „pustki miejskie”, na których nic się nie dzieje. Czytamy w jej autoreferacie. Autorka wykazała również, że nadmierne przekształcanie terenów rolnych w granicach miast generuje chaos przestrzenny oraz mnoży powierzchnię obszarów нефunkcjonujących czemu towarzyszą zakupy spekulacyjne nieruchomości. Jej zdaniem badane miasta starzeją się, a historyczne układy urbanistyczne nie są prawidłowo chronione pomimo działania *Ustawy z 15 października 2015 o rewitalizacji*. Następuje zdaniem habilitantki dewastacja krajobrazu miejskiego a owoce przemian i skoku cywilizacyjno-materialnego po transformacji systemowej nie przełożyły się niestety na spójny i harmonijny wizerunek polskich miast zwłaszcza w badanej kategorii.

Autorka w ramach wyników badań wskazuje również na pasywność obowiązujących dokumentów w systemie planowania przestrzennego w Polsce jak choćby mało wymagające zapisy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz słaba skuteczność ustaleń planów miejscowych, czy słaba precyzja wprowadzanych wytycznych. Zdaniem recenzenta trudno się z tymi argumentami nie zgodzić.

Opinia recenzenta

Zdaniem recenzenta przedstawiona w wyniku analiz diagnoza stanu przekształceń przestrzennych małych miast wokół Warszawy jest trafna.

Zdaniem recenzenta przedstawiona dysertacja ma charakter interdyscyplinarny, łączy ona aspekty dokumentacyjne z badawczymi. Recenzent przychylił się do opinii autorki, że dzięki przyjętej konwencji możliwe będzie stworzenie teoretycznego modelu urbanistycznego przyszłego rozwoju małych miast polskich, mającego na celu ulepszenie ich struktury przestrzennej.

Również konkluzje zawarte na końcu pracy w rozdziałach 7 i 8 trzeba uznać za logiczne i ze wszech miar racjonalne.

Ogólna ocena pracy jest bardzo wysoka. We współczesnej literaturze przedmiotu jest niezwykle mało pozycji zajmujących się miastami małymi. Dysertacja habilitantki nie tylko wpisuje się w te oczekiwania, ale daje naszej dyscyplinie wartościową, szeroką panoramę i wnikliwą analizę miasta małego, zakończoną częścią wnioskującą z szeregiem propozycji naprawczych. Można powiedzieć, że czekaliśmy, jako środowisko, na taką pozycję od wielu lat.

Strona merytoryczna przedstawionej monografii jak już wspomniałem przed chwilą nie budzi zastrzeżeń. Recenzent chciałby jednak zwrócić uwagę, że wskazany podział na okresy, wydaje się nieco uproszczony. I tak 1985 rok to nie jest rok transformacji ustrojowej w Polsce, a 2000 nie jest datą wejścia do Unii Europejskiej, czy nawet podpisania *Umowy stowarzyszeniowej polski z UE*, podobnie rok 2017 nie jest rokiem wejścia w życie ani *Ustawy Krajobrazowej* ani *Ustawy o rewitalizacji*. Autorka deklaruje, że wybór ten odległy od znaczących wydarzeń, był niejako przymusowy, podyktowany koniecznością dostosowania się do istniejących i

dostępnych opracowań kartograficznych. Zdaniem recenzenta nie zmienia to jednak faktu, że ta pewna przypadkowość podziałów czasowych powoduje niepełną czytelność przemian przez te okresy opisywanych, co jest ze stratą dla całości przekazu.

Pomimo sprawnej pracy redakcyjnej i korektorskiej nie udało się wyeliminować wszystkich błędów literowych, czy przypadkowych niezamierzonych pomyłek w tekście, co jako recenzent nie mogę nie zauważyć. Jednak nie umniejszają one merytorycznej wartości dzieła..

5. Recenzja monografii uzupełniającej

Publikacja zatytułowana „*Przekształcenia małych miast w Polsce. Studium wybranych miast w strefie podmiejskiej Warszawy.*” to druga obok habilitacyjnej samodzielna monografia naukowa autorki. Publikacja została wydana w 2021 r. również jak praca habilitacyjna przez Oficynę Wydawniczą PW. Jest to praca uzupełniająca dysertację habilitacyjną jako poszerzone studium tych samych wybranych miast, położonych w strefie podmiejskiej, o których jest mowa w dysertacji habilitacyjnej, jest to można powiedzieć podstawowa, wyjściowa baza danych dla narracji prowadzonej w dysertacji habilitacyjnej. Treścią książki jest opracowanie tożsame z załącznikiem 3b złożonym przez kandydatkę jako nieopublikowane wyniki własnych badań 2017-2019, figurujące jako materiał do recenzji, który najwyraźniej udało się kandydatce opublikować tuż przed złożeniem dokumentów do oceny, a uwzględnienie tej zmiany wymagałoby przeredagowania całości dokumentacji.

Idea polegała na przeprowadzeniu urbanistycznej analizy porównawczej wielokryterialnej, gdzie zagadnienia do analiz byłyby określone w sposób identyczny dla wszystkich miast. Tym samym powstał szczególny rodzaj leksykonu podwarszawskich małych miast (układ w porządku alfabetycznym a podrozdziały według tego samego powtarzalnego klucza). Struktura pracy opiera się zatem na 8 rozdziałach merytorycznych każdy poświęcony odrębnemu miastu każdy zakończony własnym podsumowaniem. Całość poprzedzona jest wspólnym wprowadzeniem a zakończona konkluzją. Zasięg czasowy analiz jest identyczny jak w dysertacji habilitacyjnej i został podzielony na 5 etapów co 15 lat każdy, gdzie pierwszy jest do 1939 roku, a następne 1945-1960, 1960-1985, 1985-2000, 2000-2017. (tym samym dotyczą go również te same zastrzeżenia recenzenta).

Wspomniane identyczne dla wszystkich rozdziałów obszary przemian zostały zdefiniowane następująco: 1) etapy rozwoju i zmiany układu przestrzennego miasta, 2) struktura demograficzna i rynku pracy, 3) struktura funkcjonalna w tym zmiany funkcji dominującej i rola centrum, przestrzenie publiczne, 4) krajobraz miejski – fizjonomia zabudowy i zieleni, 5) morfologia tkanki miejskiej, w tym układy ulic, formy zabudowy.

Przechodząc do metodyki badań użyta przez autorkę zasada holistycznego ujęcia tematu wydaje się słuszna. W pracy zastosowano metodę historyczno-interpretacyjną, metodę badań jakościowych, która posłużyła do badań środowiska zurbanizowanego (bazy danych, analizę retrospektywną i studia przypadków w formie *desk research*).

Przechodząc do analizy formalnej monografii przytoczyć należy podstawowe informacje sumaryczne. Przedstawiają się one następująco. Praca liczy ogółem 285 stron, wydana w

formacie A4. Jest bogato ilustrowana, zawiera 40 wykresów, 56 tabel oraz 167 ilustracji bibliografia liczy 53 pozycje nie licząc wielu zamieszczonych dokumentów planistycznych omawianych miast, źródeł kartograficznych i internetowych.

Przechodząc do oceny powyższej monografii, ocena ta jest pozytywna. W opinii recenzenta konstrukcja wywodu właśnie w formie identyczności i powtarzalności zagadnień niesie ze sobą olbrzymią wartość dokumentacyjną, właściwie nie do przecenienia dla przyszłych pokoleń. Autorka podjęła gigantyczny wręcz wysiłek inwentaryzacyjny zwieńczony sukcesem. Na podbudowę tej tezy niech przemówi fakt, że podobnie jak w dysertacji habilitacyjnej niemal wszystkie ilustracje, plany, szkice i diagramy, jak też materiały zdjęciowe są opracowaniami własnymi autorki (tu w liczbie łącznie 263) . Jakość tych materiałów recenzent ocenia jako bardzo dobrą. Mocną stroną opracowania jest również forma, to właśnie dzięki formule leksykonowej, praca pozwala również w sposób szybki i dość obiektywny wyłowić słabe i silne aspekty przestrzenne przedmiotowych miast oraz sprawnie określić diagnozę uwarunkowań (jest to dobrze widoczne w syntetycznej formule wszystkich 8 podsumowań). Przedmiotowa monografia pozwala awansować dyskusję na temat problematyki opisanych miast zarówno na szczeblu samorządowym jak i akademickim oraz wypracować kierunki ich rozwoju poprzez dobrą politykę miejską.

6. Ocena pozostałego dorobku naukowo - prezentacja wskaźników liczbowych

Habilitantka jest autorem lub współautorem 83 publikacji oraz 2 samodzielnych monografii autorskich. W liczbie tej znajduje się 17 rozdziałów w monografiach, 15 artykułów z listy B - artykułów w czasopismach zawartych w wykazie czasopism naukowych MNiSW z dnia 31 lipca 2019 r.

Liczba artykułów opublikowanych przez habilitantkę przed uzyskaniem stopnia doktora nie była wysoka, były to zaledwie 3 artykuły, stąd progres w tej materii po doktoracie jest tak bardzo widoczny.

Po uzyskaniu stopnia doktora było to 19 rozdziałów w monografiach naukowych, 7 artykułów w czasopismach, 4 w materiałach pokonferencyjnych i 22 artykuły w czasopismach zawartych w wykazie czasopism naukowych MNiSW.

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora ukazało się łącznie 12 jej publikacji języku angielskim, w języku rosyjskim ukazały się 2 jej publikacje, pozostałe publikacje ukazały się w języku polskim.

Kandydatka po uzyskaniu doktoratu brała udział łącznie w 22 konferencjach o zasięgu ogólnokrajowym i międzynarodowym, podczas których wygłosiła 19 referatów i zaprezentowała 5 posterów. Zwrócić jednak należy uwagę że tylko 2 spośród tych konferencji odbywały się za granicą w tym obie na Białorusi.

Informacje biometryczne dorobku publikacyjnego habilitantki przedstawiają się następująco: Impact Factor kształtuje się na poziomie 5,41; Scopus CiteScore 7,22; Scopus SJR 2,34; Scopus SNIP 3,41.

Indeks Hirscha (oraz liczba cytowań bez autocytowań): h-index 4 liczba cytowań 33 - według Google Scholar; 1 i liczba cytowań 4 - według Scopus oraz 1 i 1 liczba cytowań 2 - według Web of Science.

Jeżeli chodzi o punkty za publikacje, kandydatka łącznie uzyskała 666 punktów w nominacji bezwzględnej oraz 417,5 indywidualnie.

Przechodząc do udziału kandydatki w projektach badawczych należy wspomnieć, że jest ona od 2020 r. kierownikiem naukowego grantu badawczego (nr 504/04510/1060/43.000001) w dyscyplinie Architektura i Urbanistyka, pt. *Dynamika procesów urbanizacyjnych na wybranych przykładach małych i średnich miast obszaru metropolitalnego Warszawy*. Habilitantka jest również wykonawcą w grantie badawczym PW IDUB against COVID-1, znajdującego się obecnie w realizacji.

W 2019 roku habilitantka była również kierownikiem pracy badawczej wykonanej na zlecenie Urzędu Miejskiego w Mszczonowie pt. *Wytyczne zagospodarowania centrum Mszczonowa, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju* (współautor dr inż. arch. Małgorzata Denis).

Część aktywności habilitantki w ramach projektów badawczych została uznana przez recenzenta jako obszarowo związana z działalnością organizacyjną i popularyzatorską jest więc wymieniona w rozdziale recenzji pod tym właśnie tytułem.

Kandydatka bierze również udział w pracach statutowych w macierzystej katedrze Wydziału Geodezji i Kartografii.

Ponadto za działalność naukową habilitantka otrzymała Nagrodę indywidualną III stopnia JM Rektora PW. W 2011r.

7. Ocena współpracy międzynarodowej

Współpraca i działalność na polu międzynarodowym kandydatki przedstawia się natomiast dość skromnie, składa się z kilku zaledwie dość krótkich epizodów różnej rangi. Jako pierwszy trzeba wymienić 3 dniowy staż zawodowy, który miał miejsce jeszcze przed doktoratem (2009) w przedsiębiorstwie EPAMARNE (Noisiel - Marne-la-Vallee, Francja), na temat sposobów walki z rozlewaniem się miast na przykładzie aglomeracji paryskiej, - budowa tzw. *villeles nouvelles*.

Drugą aktywnością było wygłoszenie 2 referatów na dwóch cyklicznych konferencjach naukowych w 2014 i w 2015 na Wydziale Architektury Białoruskiego Narodowego Instytutu Technicznego w Mińsku (BNTU).

Ponadto kandydatka prowadziła zajęcia dydaktyczne najpierw podczas wizyty studialnej grupy 39 studentów kierunku Urbanistyka paryskiego Uniwersytetu Sciences Po (2012) a następnie na Międzynarodowych Warsztatach Urbanistycznych prowadzonych we współpracy z Uniwersytetem Paris-Sorbonne, Wydziałem Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej i Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego (2017).

W ostatnim okresie (2020) habilitantka nawiązała kontakty z Politechniką Lwowską, które miały zaowocować cyklem kilku jej wykładów, ale wyjazd ten nie doszedł do skutku, ze względu na pandemię Covid-19.

Podane przez kandydatkę liczne wyjazdy studialne do miast Europy Zachodniej w liczbie 14 (jeden do Zjednoczonych Emiratów Arabskich) nie mogą być jednak zaliczone jako

pełnoprawna współpraca – raczej tylko jako indywidualne wyjazdy samokształceniowe, gdyż nie wskazują się tu ani strony zapraszającej (konkretnego ośrodka naukowego), czy numeru grantu lub programu naukowego, który finansowałby i afiliował powyższe badania.

8. Ocena działalności dydaktycznej

Dydaktyka w ocenie dorobku kandydatki zajmuje wysoką lokatę, pełni w jej działalności istotną i ważną rolę. Kandydatka zaznacza w swoim autoreferacie, że ma swój znaczący udział w narodzinach kierunku Gospodarka Przestrzenna na Politechnice Warszawskiej i towarzyszyła mu od samego początku. W latach 2012-2017 wykuwała w większości samodzielnie wytyczne i zasady opracowania dla kursowych projektów studenckich w obszarze urbanistyki (8 projektów różnych semestrów i lat).

Habilitationka w okresie swojej pracy na kierunku Gospodarka Przestrzenna, Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej, w Katedrze Gospodarki Przestrzennej i Nauk o Środowisku Przyrodniczym, prowadziła na studiach I stopnia jak i II stopnia ogółem 11 przedmiotów związanych z projektowaniem urbanistycznym, teorią i historią urbanistyki, na wszystkich poziomach zaawansowania. Przy czym dodać trzeba, że w przeważającej mierze, była nie tylko prowadzącym, ale również koordynatorem tych przedmiotów.

W ramach działalności dydaktycznej kandydatka prowadzi również przedmioty na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej w ramach Studium Podyplomowego Ochrony Dziedzictwa Kulturowego (związane z procesami urbanizacyjnymi na gruntach rolnych OMW oraz przekształceń przestrzennych miast mazowieckich). Bierze również udział w dydaktyce na Studiach Podyplomowych swojego macierzystego wydziału (Gospodarka Przestrzenna w Praktyce).

Habilitationka w całym okresie swojej pracy dydaktyczno-naukowej była promotorem 80 oraz recenzentem 115 prac inżynierskich jak i magisterskich, z których kilkanaście uzyskało wyróżnienia Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej.

9. Ocena działalności organizacyjnej i popularyzatorskiej

Dorobek kandydatki w dziedzinie działalności organizacyjnej i popularyzatorskiej prezentuje się bardzo okazale. To właśnie za tę działalność habilitationka otrzymała Medal Komisji Edukacji Narodowej oraz nagrodę zespołową II stopnia JM Rektora Politechniki Warszawskiej za lata 2012/2013. W ramach tej działalności kandydatka cyklicznie, od lat, bierze udział w szeregu aktywności. Są to członkostwo w komisji konkursowej w ogólnokrajowym konkursie wiedzy o Gospodarce Przestrzennej „Zaplanuj swoją przestrzeń”, członkostwo w komitetach organizacyjnych 5 konferencji naukowych organizowanych przez jej macierzystą katedrę.

Habilitationka pełniła też funkcję zastępcy kierownika, była koordynatorem i współtwórcą projektu konkursowego MNiSW – „ZAPLANUJ SWOJĄ PRZESTRZEŃ. Przestrzeń - Środowisko - Forma”, (MNiSW/2014/DIR/603/UMN) pt. „Uniwersytet Młodych Wynalazców.”

Od 2018 roku kandydatka aktywnie uczestniczy w pracach dot. opracowania korekt programu dydaktycznego, w ramach projektu NCBiR, NERW PW Nauka - Edukacja - Rozwój – Współpraca – program jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, oraz projektu NCBiR, NERW 2 PW Nauka - Edukacja - Rozwój – Współpraca – współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Kandydatka jest również członkiem komisji do spraw programów kształcenia Wydziału Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej (2020) zatytułowanego *Modernizacja kształcenia studentów II stopnia studiów na kierunku Gospodarka Przestrzenna* (2018).

Wśród najważniejszych aktywności popularyzatorskich, które kontynuuje kandydatka od blisko 9 lat, jest coroczna koordynacja prowadzonych zajęć lekcyjnych z patronackimi liceami w Wilanowie i Ursynowie. Habilitantka była kierownikiem projektu pt. „Wprowadzenie do programu edukacyjnego szkół licealnych elementów gospodarki przestrzennej”(lata: 2013/14, 2014/15, 2015/16, 2016/17, 2017/ 18). Projekt ten otrzymał dofinansowanie w ramach grantu JM Rektora PW. W ramach tych zajęć uczniowie z patronackich szkół odbywają cotygodniowe zajęcia na terenie Politechniki Warszawskiej - co roku klasa I, II i III, łącznie ok. 60 godzin zajęć rocznie.

Kandydatka prowadzi również działalność popularyzatorską kierunku Gospodarka Przestrzenna w ramach lekcji dotyczących nowych trendów urbanistycznych w programie cyklicznego Festiwalu Nauki na terenie Politechniki Warszawskiej. Prowadzi również wykłady dla słuchaczy Uniwersytetu III wieku, na Politechnice Warszawskiej (zagospodarowanie i przekształceń Barcelony - 2015).

Kandydatka jako członek komitetu organizacyjnego brała udział łącznie w organizacji 4 konferencji o zasięgu ogólnokrajowym i międzynarodowym jak też w organizacji 3 seminariów naukowych.

Jest jeszcze szereg aktywności habilitantki niejednoznacznie wpisujący się w kategorię działań na polu organizacyjnym i popularyzatorskim, są to aktywności z pogranicza również takich obszarów jak dydaktyka, czy aktywność projektowa (zawodowa), jednak po przeanalizowaniu całości dokonań kandydatki, zdaniem recenzenta, niniejszy rozdział oceny dorobku jest dla nich najwłaściwszy. Pośród tych właśnie wieloaspektowych działań znajdujemy programy współpracy pomiędzy środowiskiem akademickim (WGiK PW), gospodarczym a jednostkami samorządu lokalnego. Były to 3 projekty oparte o współpracę z Urzędem Gminy w Żabiej Woli, Urzędem Miejskim w Wołominie oraz Urzędem Miejskim w Mszczonowie. W ramach współpracy studenci na semestrach 6 i 7 Gospodarki Przestrzennej przygotowywali wytyczne do projektów i koncepcje modernizacyjne centrum dla poszczególnych gmin. Rezultaty działań studenckich najpierw jako warsztaty urbanistyczne (Żabia Wola) były eksponowane dla mieszkańców w obiektach administracyjnych i domach kultury przyczyniając się do popularyzacji kierunku.

W podobnym wymiarze udało się habilitantce zrealizować kolejne 2 projekty. Była to współpraca Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej ze Spółdzielnią Mieszkaniową „Czerniakowska”, który dotyczył opracowania koncepcji modernizacji osiedla. Drugim projektem w tej grupie, w którym brała udział kandydatka był projekt Politechniki Warszawskiej Stowarzyszenia Dobra Wola zatytułowany Farma Dobrej Woli, a następnie w rozbudowanej

wersji GMINA DOBREJ WOLI, aplikującego do Konkursu PEFRON o dofinansowanie badań dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

W tę grupę działań – współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego - wpisuje się również udział habilitantki w komisji konkursowej, powoływanej cyklicznie od 2018 r. przez burmistrza miasta Kutna (w konkursie na najlepszą pracę dyplomową dotyczącą Kutna).

10. Działalność zawodowa

W ostatnim rozdziale mojej recenzji przed podsumowaniem pozwolę sobie przejść do uzupełnienia oceny kandydatki w obszarze działalności zawodowej i projektowej, która to ocena odgrywa w jej dorobku znaczącą i jednoznacznie pozytywną rolę. Obszar tej działalności habilitantki można podzielić na 4 okresy zarówno pod względem chronologicznym jak i tematycznym.

W pierwszym okresie, który następuje bezpośrednio po obronie dyplomu magisterskiego kandydatka podejmuje pracę w projektowaniu i w wykonawstwie z wyraźnym priorytetem zdobycia uprawnień projektowych co wieńczy sukcesem w roku 1990 (nr St. 93/90). W tym okresie pracuje jako asystent projektanta w Międzyzakładowym Zrzeszeniu Budowy Domów Mieszkalnych Warszawa – Ochota oraz podejmuje pracę na ½ etatu jako inżynier budowy w Przedsiębiorstwie Budownictwa Rolniczego w Grodzisku Mazowieckim. Bierze wtedy udział między innymi w opracowaniach projektowych osiedli wielorodzinnych takich jak „Szczęślewicka”, „Włodarzewska”, „Czereśniowa”.

Drugi okres obejmuje jej pracę za granicą bezpośrednio po uzyskaniu uprawnień. Habilitantka wyjechała wtedy na 3 lata do Maroka, gdzie pracowała w pracowni projektowej Hassana Slaouiego w Rabacie uczestnicząc w takich opracowaniach jak Lotnisko Rabat - Sale, Ministerstwo Rybołówstwa w Rabacie, Zarząd Portów w Casablance, Hotel 5-gwiazdkowy Riad w Rabacie, Pałac Emira Doha w Katarze. Były to projekty znaczące o powierzchni od 2000 do 10 000 m²

Trzeci – samodzielny i główny okres twórczości projektowej habilitantki następuje po powrocie do Polski i obejmuje lata 1992-2001. Wtedy to wykonuje liczne projekty domów jednorodzinnych wokół Warszawy, ponad 80 realizacji, w miejscowościach takich jak Komorów, Michałowice, Milanówek, Grodzisk Mazowiecki, Błonie. W jej twórczości pojawiają się w tym okresie również plany i koncepcje zagospodarowania przestrzennego niewielkich obszarowo działek.

Czwarty okres obejmuje lata 2005 – 2020, kiedy to po krótkiej przerwie na poratowanie zdrowia, habilitantka powraca do zadań projektowych. Podejmuje wtedy współpracę z pracownią ekspercką konstrukcyjno-budowlaną prof. Kazimierza Szulborskiego a od 2015 po śmierci profesora - z rzeczoznawcą budowlanym Romanem Nalewajko i dr inż. Pawłem Przybyszem (pracownia RN Projekt). W ramach tej współpracy, na przestrzeni wymienionych powyżej lat, habilitantka brała udział w ponad 80 opracowaniach architektoniczno-funkcjonalnych i materiałowych, wykonywaniu dokumentacji występujących awarii budowlanych i zagrożeń oraz sporządzaniu analiz historycznych i architektoniczno - urbanistycznych obiektów zabytkowych. Spośród bardziej znaczących obiektów poddanych

powyższym ekspertyzom można wymienić: kościół Parafii Rzymskokatolickiej Św. Antoniego Padewskiego przy ul. Senatorskiej 31, budynek NBP, budynek kina "Stolica", budynek „Domu Słowa Polskiego”, Stadion Narodowy w Warszawie, Stadion w Poznaniu, Narodowe Forum Muzyki we Wrocławiu oraz liczne warszawskie kamienice.

11. Podsumowanie

W ocenie osiągnięcia naukowego kandydatki na szczególne wyróżnienie zasługuje widoczna w całej pracy skrupulatność, rzetelność opracowania, dociekliwość i tytaniczna wręcz samodzielna praca inwetyzacyjna. Przekształcenia małych miast w strefie podmiejskiej Warszawy przedstawione zostały dynamicznie i obszernie, wnosząc znaczący wkład w rozwój dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka.

Przechodząc do podsumowania pozostałej części dorobku kandydatki należy wskazać, że jest wprawdzie rozległy niemniej jednak obszarowo zróżnicowany. I tak o ile działalność dydaktyczna, jak też organizacyjna i popularyzatorska, podobnie zawodowa, jest zaprezentowana w sposób bardzo bogaty i komplementarny, to obszar współpracy międzynarodowej jest znacznie skromniejszy. Fakt ten nie wpływa jednak w sposób ważący na pozytywną ocenę ogólną habilitantki i przedstawionego do recenzji materiału. W tym miejscu należy dodać, że rozpatrując ocenę dorobku kandydatki zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego* mówiący o tym, że dorobek kandydata należy rozpatrywać w dwóch grupach kategorii: gdzie § 4 określa kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych, a § 5 określa kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego, organizacyjno-popularyzatorskiego i współpracy międzynarodowej, to zdaniem recenzenta, ocena kandydatki w obu powyższych kryteriach jest zdecydowanie pozytywna (współpraca międzynarodowa nie jest samodzielnym kryterium).

Na koniec trzeba dodać, że całość materiału przedstawionego recenzentowi była opracowana przez habilitantkę niezwykle starannie, zarówno pod względem chronologicznym, tematycznym czy wreszcie redakcyjnym. Jest on również zgodny ze wzorem funkcjonującym w obszarze nauk technicznych (*Wykaz dorobku habilitacyjnego – nauki techniczne. Obszar Nauk Technicznych. Rozporządzenie MNISW 2011*).

12. Wniosek końcowy

Na podstawie wnikliwej analizy i oceny dorobku twórczego, naukowego, dydaktycznego popularyzatorskiego i organizacyjnego oraz współpracy międzynarodowej w tym oceny głównej dysertacji jako osiągnięcia naukowego **„Przekształcenia małych miast w Polsce na przykładzie specyfiki miast mazowieckich w strefie podmiejskiej Warszawy”** wyrażam swoją pozytywną opinię co do przedstawionych powyżej osiągnięć.

Tym samym stwierdzam, że kandydatka wykazała się niezbędnymi i wystarczającymi dokonaniem stawianymi w procedurze ubiegania się o stopień doktora habilitowanego oraz wnosi realny wkład w rozwój dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka.

Kandydatka dr inż. Arch. Anna Majewska spełnia wymagania stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego sformułowane w Ustawie o stopniach naukowych i

tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki art. 16 i 17 , z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. 2017 poz.1789 z późniejszymi zmianami). Tym samym recenzent wnosi do Przewodniczącego Komisji Habilitacyjnej o dalszą kontynuację procedury habilitacyjnej.

Dr hab. inż. arch. Jacek Kwiatkowski

Warszawa 10.09.2021